

«Щодо виконання вимог Закону України «Про запобігання корупції» в частині запобігання та врегулювання конфлікту інтересів»

За поточний рік головним спеціалістом з питань взаємодії з правоохоронними органами, запобігання та виявлення корупції направлено одне повідомлення про наявність конфлікту інтересів до Національного агентства з питань запобігання корупції.

Законом України «Про запобігання корупції» дано визначення термінів «реальний конфлікт інтересів» та «потенційний конфлікт інтересів». Порухене питання Закон врегульовує окремим розділом під номером V.

Таким чином, конфлікт інтересів – це наявність у особи приватного інтересу у галузі її представницьких або посадових повноважень, що може вплинути на процес прийняття особою рішень, вжиття дій чи вчинення бездіяльності в ході реалізації своїх повноважень, або ж реальна суперечність між приватним інтересом та офіційними повноваженнями, яка реально впливає на її офіційну діяльність (реальний конфлікт інтересів).

У ситуації конфлікту інтересів особа, під час виконання своїх обов'язків, має приватний інтерес – особисту заінтересованість. Цей інтерес не обов'язково призводить до вчинення неправомірного діяння або прийняття неправомірного рішення, але цілком здатний до них призвести. Відтак, законодавець безпосередньо не визначає конфлікт інтересів як злочин із відповідною санкцією. Конфлікт інтересів більш точно можна назвати передумовою, причиною подальшого скоєння злочину або адміністративного правопорушення. А врегулювання конфлікту інтересів – мірою запобігання вчиненню правопорушень.

Метою Закону України «Про запобігання корупції» є запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Дія основного антикорупційного закону поширюються на осіб, які уповноважені на виконання функцій держави/місцевого самоврядування та осіб, які прирівнюються до таких осіб.

Поширені ситуації конфлікту інтересів:

На практиці розповсюдженими прикладами конфлікту інтересів є ситуації, що виникають під час:

- проведення публічних закупівель, у процедурі яких беруть участь особи, пов'язані з посадовими особами замовника;
- проведення конкурсів на зайняття вакантних посад у публічних органах, коли між членами комісії та учасником конкурсу наявний приватний інтерес, а також підпорядкованість близьких осіб;
- здійснення функцій контролю чи перевірки юридичних осіб, посадовими особами чи керівниками яких є близькі особи, або ж випадки отримання нагород, подарунків від осіб чи організацій, якщо посадовою особою здійснюються контрольні функції щодо них;
- розроблення та прийняття рішень, у результаті яких розподіляються бюджетні кошти, інші матеріальні чи нематеріальні блага, відводяться земельні ділянки –

у тому разі, якщо між суб'єктом прийняття рішень та набувачем благ наявний зв'язок;

- приватизації або відчуження державного або комунального майна, укладення договорів оренди такого майна, видачі дозволів або ліцензій на окремі види діяльності, проведення державної експертизи;
- взаємодії службовця за змістом своїх повноважень із тією юридичною особою, у якій він працював у минулому або був її керівником.

Таким чином, абстрактне поняття конфлікту інтересів може мати різноманітні прояви, тому посадова особа може стати порушником антикорупційного законодавства без наявного прямого умислу або ж з необережності, не усвідомлюючи повною мірою ситуації. Тут не варто забувати старі, як світ, істини: незнання закону не звільняє від відповідальності. Єдиного переліку ситуацій конфлікту інтересів не затверджено жодним органом і не може існувати, оскільки визначити всі можливі варіанти таких ситуацій неможливо. Саме тому вагомим значення набуває ретельний аналіз діяльності посадових осіб на предмет наявності чи відсутності конфлікту інтересів.

Шляхи врегулювання конфлікту інтересів

Варто зазначити, що законодавством передбачено серед можливих виходів із ситуації конфлікту інтересів можливість і навіть обов'язок посадової особи направити звернення до Національного агентства з питань запобігання корупції, аби отримати роз'яснення: чи дійсно наявний або відсутній у суб'єкта конфлікт інтересів, а також – якими можуть бути законні шляхи його врегулювання.

Варто пам'ятати, що на особу “з інтересом” покладається низка обов'язків із метою недопущення негативних наслідків, особливо якщо має місце конфлікт інтересів на державній службі. Зокрема, стаття 28 Закону України “Про запобігання корупції” передбачає наступні обов'язки:

1) у разі якщо є ризик виникнення конфлікту – це обов'язок вжиття заходів із метою недопущення виникнення конфлікту інтересів. На практиці можливий варіант скласти свої повноваження або утриматись від будь-яких дій або рішень стосовно зв'язку з близькою особою чи проінформувати у письмовій формі про факт виникнення потенційного або реального конфлікту інтересів Національне агентство з питань запобігання корупції, таким чином отримати для себе «амністію».

Крім того, доволі поширеними є випадки, коли особа не впевнена в наявності конфлікту інтересів у кожній окремій ситуації під час здійснення її повноважень, тож, законодавче закріплено обов'язок держпосадовця звернутися за відповідними роз'ясненнями до територіального органу Національного агентства. В разі якщо територіальний орган не підтвердив відсутність конфлікту інтересів, безпосередній керівник або керівник органу, уповноваженого на звільнення або ініціювання звільнення з посади підлеглої йому особи, зобов'язується вжити передбачених законодавством заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

2) Якщо особа дізналася про те, що вона має конфлікт інтересів – це обов'язок повідомлення свого керівника не пізніше наступного робочого дня.

Якщо у особи немає керівника за посадою або ж вона працює в колегіальному органі – тоді вона повинна повідомити НАЗК або відповідний колегіальний орган.

3) У жодному разі особа не повинна вчиняти дій або приймати рішення, якщо реальний конфлікт інтересів має місце.

4) Обов'язок вжиття заходів із метою подолання конфлікту інтересів. Врегулювати конфлікт інтересу можливо самостійно, шляхом вжиття порушником правомірних заходів із метою позбавлення відповідного інтересу, при цьому обов'язково надаючи підтверджуючі документи (наказ чи розпорядження, витяг з рішення, тощо) безпосередньому керівному органу.

Також Закон передбачає низку варіантів зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів. Воно можливе шляхом: відсторонення особи від виконання конкретного завдання; виконання цього завдання цією особою, але із зовнішнім контролем; недопущення особи до певної інформації; зміни обсягу повноважень особи; переведення особи на іншу посаду або звільнення. Звертаю увагу, що за змістом Закону, звільнення є крайньою мірою, яка повинна застосовуватися лише у тому випадку, коли врегулювання конфлікту інтересів іншими шляхами не вбачається можливим.

Відповідальність за наслідки конфлікту інтересів

За діяння, пов'язані з конфліктом інтересів, законодавство передбачає адміністративну відповідальність: штрафи та позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю на 1 рік.

До того ж, в разі виникнення конфлікту інтересів можливо застосувати дисциплінарну відповідальність. Також за вчинення дій чи прийняття рішень, що містять в собі ознаки корупційності, норми Кримінального кодексу передбачають відповідальність за корупційні правопорушення як у вигляді штрафу, так і шляхом застосування арешту або обмеження волі, позбавлення волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Головний спеціаліст з питань
взаємодії з правоохоронними органами,
запобігання та виявлення корупції
Оболонської районної в місті Києві
державної адміністрації